

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดทั้งความ สะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ประเทศต่างๆ มีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เกิดความจำเป็นที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อกลางในการติดต่อกัน นานาประเทศจึงได้ให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเป็นอันมาก เป็นผลให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษา ต่างประเทศที่สำคัญและแพร่หลายที่สุด อาจกล่าวได้ว่าแทบทุกประเทศในโลก เรียนภาษา อังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาที่จำเป็นในการศึกษาชั้นสูงทั้งในและนอก ประเทศ เพราะตำราทางวิชาการชั้นสูงได้จัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่รู้ภาษา อังกฤษจึงสามารถเข้าใจความคิด ทักษะคิด วิฒนธรรมของชนชาติอื่น ตลอดจนความก้าวหน้าทาง วิทยาการใหม่ๆ และความเคลื่อนไหวของโลกทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ ได้ เป็นอย่างดี (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2540:บทนำ)

ในสังคมไทยปัจจุบันภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของ คนไทยมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา ภาพยนตร์ สถานที่ สิ่งของเครื่องใช้ รายการวิทยุโทรทัศน์ สื่อเวททัศน์ต่างๆ ส่วนแล้วแต่เป็นภาษาอังกฤษทั้งสิ้น คนไทยจึงมีความ จำเป็นที่ต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะสังคมโลกปัจจุบันเป็นยุคของการติดต่อสื่อสารระหว่าง ประเทศ ที่ต้องติดต่อการค้ากับต่างประเทศโดยผ่านระบบดาวเทียม การส่งเสริมการลงทุนจาก ต่างประเทศและการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรม ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคโนโลยีและ วิทยาการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆมากมาย ซึ่งส่วนแล้วแต่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานความรู้แทบทั้งสิ้น สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2534:1) ได้กล่าว ถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษสำหรับคนไทยไว้ว่า

“ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ที่มีความสำคัญในฐานะภาษาสากลที่ใช้ติดต่อ สื่อสารกับนานาประเทศ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่และการคมนาคม ที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้ภาษาอังกฤษมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมากขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการพักผ่อนหย่อนใจ”

จากประโยชน์ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับสามัญตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย เห็นการสอนทั้ง 4 ทักษะกล่าวคือ การฟัง พูด อ่าน เขียน ตามความเหมาะสมกับระดับชั้นและให้มีความสนใจในการศึกษาหาความรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มเติมอยู่เสมอ(กระทรวงศึกษาธิการ,2511:10) การเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับนี้จะมุ่งการเรียนภาษาที่เน้นการท่องจำ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ตามแนวการสอนดังกล่าวมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและวิทยาการด้านใหม่ๆ ได้เปลี่ยนแปลง ตลอดจนความคิดและความต้องการของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป (อารีรัตน์ น้ำเพชร,2529:2) จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร พุทธศักราช 2503 ขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ยกเลิกการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา และให้เริ่มเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งการห้ามสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการโต้แย้งกันในวงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปทั่ว โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนเรียกร้องให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาต่อไป ดังนั้นในปี พ.ศ.2523 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีคำสั่งให้เพิ่มวิชาภาษาอังกฤษในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในชั้นประถมศึกษาปีที่5-6 โดยให้เป็นวิชาเลือกหนึ่งในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ และให้เริ่มสอนในระดับประถมศึกษาปีที่5 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 เป็นต้นมา (สุโร พงษ์ทองเจริญ,2525:26) แต่ด้วยเหตุที่สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดทั้งทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการลงทุนทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการ (2539:คำนำ) ได้เสนอขอปรับนโยบายการสอนภาษาอังกฤษให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการให้เปิดสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ 1 ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 โดยให้เริ่มสอนในปีการศึกษา 2539 เป็นต้นไป

แม้ว่าประเทศไทยได้จัดให้มีการดำเนินการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหามากมายที่ทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเท่าที่ควร (ดวงเดือน แสงชัย, 2533:2) โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาสอดคล้องกับ บำรุง ไตรรัตน์ (2535:60) กล่าวว่าในสังคมไทยนักเรียนส่วนใหญ่มีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษเฉพาะในห้องเรียน เมื่อออกนอกห้องเรียนแล้ว ก็พูดและเขียนภาษาไทยทั้งสิ้นเพราะประเทศไทยสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ สถานการณ์ในสังคมไทยไม่เอื้อให้นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนเหมือนกับประเทศที่เรียนและใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองเช่น สิงคโปร์ อินเดีย ฟิลิปปินส์ สรุปได้ว่า คุณภาพของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาของไทย โดยภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งนี้ นักเรียนยังมีปัญหาในด้านความสามารถในการฟัง การออกเสียง โครงสร้างทางภาษา การพูด การอ่าน และการเขียน

ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้มีการปรับปรุงหลักสูตรภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมมาตลอด โดยเฉพาะหลักสูตรภาษาอังกฤษพุทธศักราช 2539 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้จัดให้มีการสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เป็นการเริ่มเรียนภาษาอังกฤษหลัก 1-4 (Fundamental English 1-4) เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษระดับมาตรฐานขั้นพื้นฐานเพียงพอที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539:3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เน้นการท่องจำ หากแต่เน้นการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อเพื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน โดยยึดแนวปฏิบัติที่สำคัญ อันก่อให้เกิดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่แท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539:11) จะเห็นได้ว่าการจัดหลักสูตรและสื่อที่นำมาใช้พยายามให้นักเรียนมีบทบาทมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมให้สนุกสนาน (กรรองทอง โพธิ์ทอง, 2532:2) ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะได้มีการปรับปรุงให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถทางการเรียนภาษาอังกฤษให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ด้วยการนำวิธีสอนแบบต่างๆ มาเสนอเป็นแนวการจัดการเรียนการสอนให้ครูพิจารณาเลือกนำไปใช้ก็ตาม แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ยังพบว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า (สิริ แหวนทอง, 2539:20)

จากรายงานผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า นักเรียนมีระดับผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับ 0, 1 และ 2 ถึงร้อยละ 60.71 ในขณะที่นักเรียนที่ได้ระดับผลการเรียน 3 และ 4 มีเพียงร้อยละ 39.29 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง, 2542) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ในระดับต่ำ

ปัญหาที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษไม่เป็นที่น่าพอใจ สาเหตุที่เด่นชัดที่สุดคือปัญหาเกี่ยวกับตัวครู นักเรียนและวิธีสอน เพราะต่างมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังที่ ฟินอเชียโร (Finochiaro, 1975:36-37) ได้กล่าวว่าวิธีการสอนภาษาอังกฤษจะมีผลต่อผู้เรียนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับตัวครูเป็นสำคัญ ถ้าครูยึดวิธีสอนแบบเก่าก็จะทำให้ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนต่ำและนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำเป็นผลให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน ดังนั้นครูจึงควรเลือกใช้วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ใช้วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพหลายๆวิธีและเลือกวิธีการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารได้เหมาะสมกับวัยซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ลักษณะการสอนที่สนองความต้องการของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกสนใจที่จะเรียนนั้นคือการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งการเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนโดยแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ นักเรียนจะทำงานร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม โรเบิร์ต อี สลาวิน (Robert E. Slavin, 1995 : 5-13) ได้ให้ความหมายการเรียนแบบร่วมมือว่าเป็นการเรียนที่จัดนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆประมาณ 4 คน และมีความแตกต่างกันได้ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ปรึกษาหารือเพื่อเปลี่ยนภาษาของครูมาเป็นภาษาของเด็ก ซึ่งเข้าใจได้ง่ายขึ้นและมีเป้าหมายร่วมกันคือความสำเร็จของกลุ่ม การเรียนแบบร่วมมือที่นำมาใช้ในระดับเรียนมีหลายวิธีเช่น การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions หรือ STAD) การเรียนแบบร่วมมือโดยการแข่งขันเป็นกลุ่ม (Teams Games Tournaments หรือTGT) การเรียนแบบร่วมมือแบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw) การเรียนแบบร่วมมือแบบร่วมกลุ่ม (Co-op Co-op) เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยสนใจ การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ เป็นแม่แบบเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีรายละเอียด กล่าวคือ

หลักสำคัญของการเรียนการสอนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions หรือ STAD) คือ การเรียนที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 4-6 คน โดยจัดให้นักเรียนมีความแตกต่างกันในระดับผลการเรียน โดยมีนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในการสอนครูจะเป็นผู้เสนอบทเรียน แล้วให้นักเรียนทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม นักเรียนทุกคนต้องแน่ใจว่าสมาชิกในกลุ่มของตนเรียนรู้บทเรียนอย่างแจ่มแจ้งและสุดท้าย มีการประเมินผลการเรียนรู้เป็นรายบุคคลโดยไม่มีการช่วยเหลือกัน โดยให้นักเรียนตั้งใจเรียนและช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เรียนรู้สิ่งที่ครูสอนอย่างแจ่มแจ้งแบ่งหน้าที่กันตามความเหมาะสม แล้วแลกเปลี่ยนหน้าที่กันเองในกลุ่ม กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มทำได้ดีที่สุด การเรียนแบบร่วมมือ ไม่ได้หมายความว่า เป็นการจัดให้นักเรียนมานั่งทำงานเป็นกลุ่ม แต่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียน มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่ม ให้สมาชิกทุกคนมีความสำคัญต่อกัน เท่าเทียมกัน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูจะเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา สอดแทรกทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ทำให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่น

ประนอม สุรัสวดี (2536:8) เน้นว่าการนำวิธีการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ ในการสอน วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิธีการที่ตรงกับการใช้มนุษยสัมพันธ์การสอนภาษาอย่างขี้ เด็กจะสามารถ แลกเปลี่ยนความรู้ สนทนาช่วยเหลือแก่ในการพูด การทำงานซึ่งกันและกันอย่างมีระบบ ทำให้ เด็กได้ใช้ภาษาอังกฤษโดยไม่รู้ตัวเกิดการผ่อนคลายความเครียด ในการเรียนแต่ก็มีความสุขกับ บรรยากาศที่เป็นมิตร สนับสนุนความรู้สึกรักของการแลกเปลี่ยนและได้รับความเอาใจใส่ ซึ่งเป็นหัวใจของมนุษยสัมพันธ์ในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ

นอกจากการจัดกิจกรรมกลุ่มจะ ได้ผลดีให้สมาชิก ในกลุ่มร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และมีสถานการณ์จูงใจ ให้สมาชิก ในแต่ละกลุ่มมุ่งหวังผลสำเร็จร่วมกันอย่างสูงสุด โดยให้มีการเสริมแรง อันเป็นวิธีการธรรมดาที่สุดที่จะทำให้มีการร่วมมือกัน (Shaw, 1976:376) เป็นที่ยอมรับกันว่า ความรู้สึกข่อนลึกในหัวใจของมนุษย์เราคือ การนิยชมชอบต่อคำชมเชยมากกว่าการถูก คำหนิติเตียน (กรมสามัญศึกษา, 2534:11) ซึ่งการชมเชยถือเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งด้วย

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540:54) ได้ให้ความหมายของการเสริมแรง คือ การทำให้ พฤติกรรมใดๆ ของอินทรีย์เพิ่มขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากการ ได้รับผลกระทบภายหลังแสดง พฤติกรรมนั้น การเสริมแรงเป็นเรื่องที่กว้างขวางและเป็นภาวะที่สำคัญยิ่งสำหรับการทำให้เกิด การเรียนรู้ ซึ่งหลักการเสริมแรงนี้เป็นแนวคิดสำคัญของนักจิตวิทยาของกลุ่มพฤติกรรมนิยม ได้นำไป ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

การเสริมแรงสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ ปราณิ สถาปิตานนท์ (2528 :45-48) ศึกษาผลการเสริมแรงทางบวกโดยการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่ม ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ16 คน กลุ่มทดลองได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ภายหลังจากทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ เสาวคนธ์ ศรีพุทธศิลป์ (2537:54) ได้ศึกษาเทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงแบบต่อเนื่องและแบบเว้นระยะที่มีต่อการอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนอ่านคำควบกล้ำได้สูงขึ้น และสุวัฒน์มา สุวรรณอำไพ (2538:54-56) ได้ศึกษาผลการเสริมแรง คือ อาร์ เอช แบบต่อเนื่องและแบบเว้นระยะที่มีต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนสูง

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น การเสริมแรงจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์และชนิดของการเสริมแรง ที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อดูผลของตัวแปรทั้งสองว่า มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันหรือไม่

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่ได้รวบรวมมาเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

1.1.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

บริบทของความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ ได้มีผู้ให้ความหมายดังนี้

เด็มโบ (Dembo, 1991 : 347) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือ การที่นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีมเล็ก ๆ ทีมละ 4 – 6 คน เป็นเวลาหลาย ๆ สัปดาห์

กู๊ด และโบรफी (Good and Brophy, 1991 : 409) ได้ให้ความหมายการเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการที่ให้นักเรียนนั่งทำงานอย่างอิสระในกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4 – 6 คน ภายใต้การเรียนแบบร่วมมือนักเรียนจะทำงานร่วมกันกับเพื่อนมากกว่าที่จะทำงานคนเดียว และได้รับข้อมูลย้อนกลับจากเพื่อนและครูด้วย

เอเรนดส์ (Arends, 1994 : 344) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือ การที่นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้เข้าใจในสิ่งที่เรียน โดยทีมจะประกอบไปด้วยผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปานกลาง และต่ำ เชื้อชาติและเพศต่างกัน ระบบการให้รางวัลจะเน้นกลุ่มมากกว่าเน้นบุคคล

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531:4) ให้ความหมายว่า หมายถึง วิธีการสอนอีกแบบหนึ่งซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยปกติจะมี 4 คน เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เรียนปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน ผลการเรียนของเด็กจะพิจารณาเป็นสองตอน ตอนแรกจะพิจารณาค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ตอนที่สองจะพิจารณาคะแนนสอบเป็นรายบุคคล การสอบทั้งสองครั้งของเด็กต่างคนต่างสอบ แต่เวลาเรียนต้องร่วมมือกัน ดังนั้นเด็กเก่งจึงพยายามช่วยเหลือเด็กอ่อน เพราะจะทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มดีขึ้น และทางโรงเรียนมีรางวัลเป็นการเสริมแรงให้ด้วยหากค่าเฉลี่ยกลุ่มใด ได้เกินเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้

พรณรค์มี เก้าธรรมสาร (2533:35) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน (Cooperative Learning) เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถแตกต่างกันผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบการทำงานของตัวเองเท่ากับรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกในกลุ่มด้วย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 85) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จึงสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการเรียนที่นักเรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มละประมาณ 4 - 6 คน โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถแตกต่างกัน รวมทั้งเพศ และเชื้อชาติ นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.1.2 ความเป็นมาของการเรียนแบบร่วมมือ

เอเรนดส์ (Arends, 1989 : 339 - 340) กล่าวถึง ความเป็นมาว่าการเรียนแบบร่วมมือนั้นเกิดขึ้นจากแนวคิดของระบบประชาธิปไตย ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ รากฐานแนวความคิดของการเรียนแบบนี้ เริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 สมัยกรีกตอนต้น โดยนักจิตวิทยาการศึกษาและนักการศึกษาหลายท่านที่ต้องการให้มีพฤติกรรมร่วมมือของกลุ่มคนในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์และความกลมเกลียวระหว่างเผ่าพันธุ์ ตลอดจนสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้น ระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกัน

ในปี ค.ศ. 1916 จอห์น ดิวอี้ ได้เขียนหนังสือที่มีชื่อว่า “ ประชาธิปไตยและการศึกษา ” แนวคิดของดิวอี้เกี่ยวกับการศึกษาก็คือ ห้องเรียนจะเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม และเป็นห้องทดลองสำหรับการเรียนรู้ในชีวิตจริง การจัดสภาพการเรียนตามแนวคิดของดิวอี้ ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบประชาธิปไตย โดยทุกคนควรจะได้มีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งจะได้สอดคล้องกับการที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ต่อมา หลังจากที่ดิวอี้ และเฮอ์เบิร์ตซีลีเด็น (Dewey, Herbert Thelen, 1954, 1960, quoted in Arends, 1989 : 339) ได้คิดค้นวิธีการที่จะพัฒนาช่วยเหลือการเรียนรู้เป็นกลุ่มของนักเรียนนั้น ซีลีเด็น ก็ยังสนใจในเรื่องพลวัตแห่งกลุ่ม (Group dynamics) อีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการพัฒนามาเป็นการเรียนแบบร่วมมือ

1.1.3 ทฤษฎีการเรียนแบบร่วมมือ

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานเป็นหมู่คณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพยายามสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกได้รับแรงจูงใจ เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี ในเรื่องของทฤษฎีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนี้มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้แตกต่างกันหลายทฤษฎีดังนี้

1.1.3.1 ทฤษฎีตาข่ายปฏิบัติงาน (Grid to work) ผู้พัฒนาคือ เบลค (Blake) และมูทอน (Mutton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส อธิบายว่า บุคคลต้องการจะทำงานให้ได้ผล และมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ การที่จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมและทำงานให้ได้ผลดีนั้น องค์การจะต้องสร้างบรรยากาศที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผลงานย่อมเกิดจากการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน (โสภณ ปภาพจน์, 2521 : 118 – 119)

1.1.3.2 ทฤษฎีสถานม (Field Theory) ของเคิร์ต เลวิน (Kert Lewin) มีแนวคิดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

- ก. พฤติกรรมของบุคคลมาจากการมีความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
- ข. โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะต่างกัน
- ค. การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในรูปการกระทำ (Act) การรู้สึก (Feel) และการคิด (Think)
- ง. องค์ประกอบต่าง ๆ ในข้อ ค จะทำให้เกิดโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งการเกิดกลุ่มแต่ละครั้งจะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

จ. สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้เกิดแรงผลักดันของกลุ่ม และส่งผลให้การทำงานเป็นไปด้วยดี (ทิตานา แชนมณี, 2522 : 10 – 12)

1.1.3.3 ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เนื้อหาของทฤษฎีนี้จะเน้นเรื่องธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมกันของกลุ่ม องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมของตน ซึ่งจะเน้นประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ทิตานา แชนมณี และเขวหา เศรษฐกุลต์, 2522 : 1)

1.1.3.4 ทฤษฎีการกระทำร่วมกัน (Interaction Theory) พัฒนาขึ้นมาโดยโฮแมนส์ (Homans) อธิบายไว้ว่าการกระทำร่วมกันเป็นกลุ่มประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 อย่าง คือ กิจกรรม การกระทำร่วมกัน และความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวพันโดยตรงระหว่างกัน กล่าวคือ ยิ่งบุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด การกระทำร่วมกันและความรู้สึกต่อกันจะยิ่งมากขึ้นทำให้บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด และช่วยกันตัดสินใจในการทำงาน มีการติดต่อสื่อสารกัน สนับสนุนการทำงาน จนประสบความสำเร็จในเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์การที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะดังกล่าวนี้มีแนวโน้มจะรวมกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ, 2523 : 234)

ในเรื่องโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือ Deutsch ได้แบ่งออกเป็น 3 โครงสร้าง

(Deutsch : 1994, quoted in Slavin, 1995 : 16) คือ

- 1.) โครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือ (Cooperative) คือ แต่ละบุคคลมีเป้าหมายร่วมกัน การพยายามทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น ต้องอาศัยความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลหนึ่งจะบรรลุเป้าหมายของตนได้ ต่อเมื่อบุคคลอื่นที่มีเป้าหมายร่วมกันนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายของเขาได้เช่นกัน
- 2.) โครงสร้างเป้าหมายแบบแข่งขัน (Competitive) คือ การที่แต่ละบุคคลมีเป้าหมายเดียวกัน และการพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของตนนั้น ก็ต่อเมื่อบุคคลอื่นที่มีเป้าหมายเดียวกันไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของเขาได้
- 3.) โครงสร้างเป้าหมายเฉพาะบุคคล (Individualistic) คือ การที่มีเป้าหมายของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะตน และความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้นไม่ขึ้นอยู่กับบรรลุเป้าหมายของบุคคลอื่น

อย่างไรก็ตามสลาวิน (Slavin, 1983b, อ้างถึงในขวัญเรือน โพธิ์วิเชียร, 2537 : 7) ได้อธิบายถึงการเขียนแบบร่วมมือว่ามีโครงสร้างองค์ประกอบเบื้องต้น 2 ประการ คือ

- 1.) โครงสร้างสิ่งกระตุ้นแบบร่วมมือ (Cooperative Incentive Structure) คือ การที่บุคคลสองคน หรือมากกว่านี้จะได้รับรางวัลหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับผู้อื่นด้วย เป็นลักษณะการประสบความสำเร็จร่วมกันเป็นกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มจะได้รับรางวัลหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าพวกเขาประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยโครงสร้างสิ่งกระตุ้นที่ใช้ในการเขียนแบบร่วมมือนั้นสามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเภท ขึ้นอยู่กับว่ารางวัลที่ให้นั้น ยึดตามหลักเกณฑ์การเรียนรู้รายบุคคล หรือตามผลผลิตของกลุ่มหนึ่ง ๆ

1.1) วิธีการที่ให้รางวัลกลุ่ม สำหรับการเรียนรู้รายบุคคล (Group Rewards for Individual Learning) รางวัลได้แก่ การประกาศ (Recognition) เช่น ใบประกาศนียบัตรการประกาศข่าวในชั้นเรียน เกรด คำชมเชย สิ่งของ โดยให้กับนักเรียนในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐาน เช่น กลุ่มที่ได้คะแนนสูงที่สุดในชั้นเรียน หรือกลุ่มที่สามารถทำคะแนนได้มากกว่าเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ในตอนแรก คะแนนกลุ่มนั้นได้มาจากคะแนนเฉลี่ยของสมาชิกทุกคน ที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้รายบุคคล เช่น คะแนนจากการทดสอบย่อย (Quiz) ของแต่ละบุคคลในกลุ่ม

1.2) วิธีการที่ให้รางวัลกลุ่ม สำหรับผลผลิตกลุ่ม (Group Rewards for Group Products) รางวัลที่มีลักษณะเหมือนกับวิธีการที่ 1 แต่การให้รางวัลนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของงานที่ได้รับมอบหมาย หรือรายงานของแต่ละกลุ่ม ซึ่งได้มาจากการที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มช่วยกัน มากกว่าจากการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

1.3) วิธีการที่ให้รางวัล สำหรับรายบุคคล (Individual Rewards) คือ การให้นักเรียนได้ทำงานด้วยกัน และสอนให้นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่น แต่การให้รางวัลนั้นจะให้เป็นการส่วนตัวสำหรับแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับผลงานหรือการปฏิบัติของนักเรียนเอง

2.) โครงสร้างงานแบบร่วมมือ (Cooperative Task Structure) โครงสร้างงานที่ใช้ในวิธีการเรียนแบบร่วมมือนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1) โครงสร้างงานร่วมมือแบบแยกงานรับผิดชอบ (Task Specialization) วิธีการเรียนที่ใช้โครงสร้างงานลักษณะนี้นั้น สมาชิกแต่ละคนได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกิจกรรมส่วนหนึ่งของกิจกรรมกลุ่ม

2.2) โครงสร้างงานร่วมมือแบบทั้งกลุ่ม (Group Study) วิธีการเรียนที่ใช้โครงสร้างงานลักษณะนี้สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะเรียนด้วยกัน และไม่มีการแยกงานออกเป็นส่วนย่อย

การที่กำหนดให้แต่ละบุคคลอยู่ภายใต้โครงสร้างสิ่งกระตุ้นแบบร่วมมือ (Cooperative Incentive Structure) น่าจะเป็นการส่งเสริมให้แต่ละบุคคลช่วยกันทำอะไรก็ตามเพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จมีการช่วยเหลือสมาชิกเพื่องานของกลุ่มด้วย ส่วนโครงสร้างงานแบบร่วมมือ การกระทำจะเพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลจากการเพิ่มการช่วยเหลือกันและกันมากขึ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม และโดยอิทธิพลของสมาชิกภายในกลุ่มในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นในกลุ่มช่วยกันทำงานของกลุ่ม

(ขวัญเรือน โพรวิเชียร, 2537 : 9 อ้างจาก Slavin, 1983a)

1.1.4 หลักการพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือ

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1987 : 12 – 13) กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องปฏิบัติตามหลักการพื้นฐาน 4 ประการดังต่อไปนี้

1) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence) นักเรียนจะรู้สึกว่าคุณจำเป็นต้องอาศัยผู้อื่นในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ “รวมเป็นร่วมตายด้วยกัน (Sink or Swim Together)” วิธีการที่ทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้ อาจจะทำให้มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เช่น ถ้ากลุ่มนักเรียนทำคะแนนได้สูง แต่ละคนจะได้คะแนนเพิ่มในส่วนของตน หรือโดยการให้ใช้เอกสารข้อมูลร่วมกันในการทำงานที่มอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ ของแต่ละคน เช่น ผู้สรุป ผู้ขยายความ ประเด็นที่สำคัญ คือ สมาชิกในกลุ่มต้องทำงานกลุ่มให้เสร็จ และไม่มีการขอมรับความสำคัญหรือความสามารถของบุคคลเพียงคนเดียว

2) การติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรง (Face to Face Interaction) ผลที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวกนั้น จะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างนักเรียนในการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น การสรุปเรื่อง การอธิบาย การขยายความในบทเรียนที่เรียนมา ให้แก่เพื่อนในกลุ่มเป็นลักษณะสำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้นจึงควรมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวความคิดใหม่ๆ เพื่อเลือกสิ่งที่ดีถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

3) แต่ละคนรับผิดชอบงานของกลุ่ม (Individual Accountability) การเรียนแบบร่วมมือจะถือว่าไม่สำเร็จจนกว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะเรียนรู้เรื่องในบทเรียนได้ทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องวัดผลการเรียนของแต่ละคนเพื่อให้กลุ่มได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนไม่เก่ง โดยครูอาจจะใช้วิธีทดสอบสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล หรือสุ่มเรียกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มเป็นผู้ตอบด้วย ดังนั้นกลุ่มจึงต้องช่วยเหลือกัน ช่วยกันเรียนรู้ ช่วยกันทำงาน โดยมีความรับผิดชอบต่องานของตนเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องเข้าใจและรู้แจ้งในงานที่ตนรับผิดชอบอันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จของกลุ่มตามมา ดังนั้นจึงไม่มีนักเรียนคนใดที่จะเอาเปรียบเพื่อน

4) ทักษะในความสัมพันธ์กับกลุ่มเล็กและผู้อื่น (Interpersonal and Small Group Skills) นักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกันในเรื่องทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะช่วยนักเรียนในการสื่อสาร การไว้วางใจผู้อื่น การตัดสินใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ครูควรจัดสถานการณ์ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ และกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูควรสอนทักษะและมีการประเมินการทำงานของกลุ่มนักเรียนด้วย การจัดนักเรียนที่ขาดทักษะการทำงานกลุ่มมาทำงานร่วมกันจะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะการเรียนแบบร่วมมือ ไม่ได้หมายถึงเพียงการจัดให้นักเรียนมานั่งทำงานเป็นกลุ่มเท่านั้น ซึ่งหลักการนี้ทำให้วิธีการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือแตกต่างจากการสอนโดยเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมที่เคยใช้มานาน

1.1.5 เทคนิคในการเรียนแบบร่วมมือ

เทคนิคในการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญมี 4 รูปแบบ (Slavin, 1980)

- 1) การเรียนแบบร่วมมือแบบการแข่งขันเป็นกลุ่ม (Teams Games Tournaments หรือ TGT)
- 2) การเรียนแบบร่วมมือแบบการต่อบทเรียน (Jigsaw)
- 3) การเรียนแบบร่วมมือแบบการสอนกลุ่มย่อย (Small - Group Teaching)
- 4) การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions

หรือ STAD) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้จะขอกล่าวถึงเพียงสาระของการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เท่านั้น

การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (Student Teams Achievement Divisions หรือ STAD) มีการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน ที่มีระดับผลการเรียนต่างกันและอัตราส่วนนักเรียนเรียนเก่ง นักเรียนเรียนปานกลาง และนักเรียนเรียนอ่อน เป็น 1 : 2 : 1 ตามลำดับ ในการสอนครูจะเป็นผู้เสนอบทเรียน แล้วให้นักเรียนทำงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบเวียนกันไป เมื่อเรียนจบบทเรียนแต่ละคาบแล้ว จะได้รับแบบฝึกทักษะให้ทำเพื่อทบทวนความรู้ที่เรียน แล้วทำการทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล คะแนนที่ได้จะถูกแปรเป็นคะแนนกลุ่มเพื่อหาคะแนนพัฒนาของบุคคล หลักสำคัญของการเรียนคือ การสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนตั้งใจเรียน และช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เรียนรู้สิ่งที่ครูสอนอย่างแจ่มแจ้ง ถ้ากลุ่มต้องการจะประสบความสำเร็จและได้รับรางวัล ต้องช่วยเหลือกัน กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มทำให้อัตราดี

การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. การนำเสนอในชั้นเรียน (Class Presentation) หมายถึง การอภิปรายร่วมกันของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม นักเรียนจะต้องตั้งใจขณะที่มีการอภิปราย ชักถามข้อสงสัยเพื่อที่จะทำการทดสอบย่อยให้ได้คะแนนดี และคะแนนการทดสอบย่อยจะเป็นคะแนนของทีมด้วย
2. การทำงานเป็นทีม (Teams) หลักสำคัญคือทุกคนที่อยู่ในทีมต้องทำให้สมาชิกภายในกลุ่มทำข้อสอบในตอนสุดท้ายให้ได้ โดยการร่วมกันทำความเข้าใจบทเรียน อภิปรายร่วมกันแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ เตรียมคำตอบ ฝึกทำแบบฝึกทักษะให้เข้าใจอย่างแจ่มชัด เตรียมแก้ไขข้อบกพร่องของสมาชิกในกลุ่ม
3. การทดสอบ (Quizzes) หลังจากมีการเรียนแล้วนักเรียนจะได้ทำแบบฝึกทักษะร่วมกันเป็นกลุ่ม แล้วครูจะทำการทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล โดยที่นักเรียนจะไม่ได้รับอนุญาตให้ช่วยเหลือกัน

4. คะแนนพัฒนารายบุคคล (Individual Improvement Scores) จุดมุ่งหมายของคะแนนพัฒนา คือต้องการให้นักเรียนได้รับคะแนนที่ดีกว่าเดิม คะแนนพัฒนาของแต่ละคนจะถูกนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

5. ผลงานเป็นกลุ่ม (Team Recognition) กลุ่มจะได้รับคำชมเชยหรือรางวัล ถ้าทำคะแนนเฉลี่ยเกินจากเกณฑ์

1.1.6 ลักษณะการเรียนแบบร่วมมือ

จอห์นสัน และจอห์นสัน (พรรณวัฑฒ์ เสาธรรมสาร, 2531 : 51 – 52 อ้างจาก Johnson, 1984) ได้อธิบายลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

- 1) สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อกัน ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
- 2) สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกัน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3) สมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การที่แต่ละคนทำงานอย่างเต็มความสามารถ

4) สมาชิกมีทักษะในการทำงานกลุ่ม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เอเรนดส์ (Arends, 1989 : 407) กล่าวถึงลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือได้ดังนี้

- 1) นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มในการค้นคว้าหาความรู้
- 2) กลุ่มที่จัดขึ้นประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ
- 3) ในกลุ่มหนึ่ง ๆ มีเชื้อชาติ และเพศที่แตกต่างกัน
- 4) มีการให้รางวัลเป็นกลุ่มมากกว่าเป็นรายบุคคล

สลาวิน (Slavin, 1991 : 73) กล่าวว่าวิธีการเรียนแบบร่วมมือจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ควรประกอบด้วย

1) รางวัลกลุ่ม (Team Reward) จะเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกร่วมกันทำงานโดยกำหนดกลุ่มทำงานตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ กลุ่มจะได้รับรางวัลตามที่ได้ตกลงไว้ วิธีการนี้จะทำให้สมาชิกกลุ่มร่วมมือกันมากขึ้น

2) ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล (Individual Accountability) ผลงานของกลุ่มจะประสบผลสำเร็จถ้าทุกคนในกลุ่มช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่

3) โอกาสในการประสบผลสำเร็จเท่ากัน (Equal Opportunities for Success) สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีส่วนร่วมช่วยในการปรับปรุงแก้ไขงานของกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำ มีโอกาสเท่ากัน

สรุปได้ว่าลักษณะการเรียนแบบร่วมมือนั้น เป็นการเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยสมาชิกในกลุ่มจะได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นทางสังคม และทักษะในการทำงานกลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้สมาชิกภายในกลุ่มยังมีความรับผิดชอบและจุดมุ่งหมายร่วมกัน ทุกคนมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ สมาชิกในกลุ่มมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ เชื้อชาติแตกต่างกัน

1.1.7 ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ

การนำเทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือเพื่อใช้ในการเรียนการสอน เดวิด คับเบิลยู จอห์นสัน และ โรเจอร์ ที จอห์นสัน (David W. Johnson and Roger T. Johnson, 1991 : 101-102) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือ สรุปได้ดังนี้

- 1) ขั้นเตรียม ในขั้นนี้ครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำถึงบทบาทของนักเรียน มีการแบ่งกลุ่มการเรียน แจกวัสดุประสงค์ของการเรียนในแต่ละบทเรียน แต่ละคาบ และฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม
- 2) ขั้นสอน ครูจะแนะนำรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยการนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้นักเรียน นักเรียนจะได้รับงานเป็นชุด เพื่อให้ฝึกความรับผิดชอบในเรื่องการแบ่งปันให้กับสมาชิกในกลุ่ม
- 3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย และจะช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดการเสริมแรงและการสนับสนุนกัน
- 4) ขั้นตรวจผลงานและทดสอบ เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือไม่ ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบรายบุคคล
- 5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนจะช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้านักเรียนยังไม่เข้าใจครูควรอธิบายเพิ่มเติม และช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม หาจุดเด่นและสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

1.1.8 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ บูหงา วัฒนะ (2534 : 43 – 44) กล่าวว่า การให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จะก่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียนหลายประการ นอกจากจะได้พัฒนาทางด้านการเรียนรู้แล้ว ยังมีประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีก กล่าวคือ

- 1) มีโอกาสที่จะอภิปรายร่วมกัน อีกทั้งได้รับแนวคิดจากเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย
- 2) มีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน
- 3) ได้พัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกัน
- 4) เพิ่มความรับผิดชอบ และรู้จักควบคุมตนเอง ตลอดจนสามารถทำงานเป็นกลุ่มให้สำเร็จได้
- 5) นักเรียนจะพบว่า การเรียนรู้ด้วยวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสนุกสนานและน่าสนใจ
- 6) การทำงานกลุ่ม จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้ประเมินตนเอง ขณะเดียวกันก็ได้รับการประเมินจากกลุ่มเพื่อนด้วย
- 7) เกิดบรรยากาศของการให้ความช่วยเหลือกัน เช่น ช่วยเพื่อนนักเรียนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองได้
- 8) เกิดความคิดสร้างสรรค์จากแนวคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
- 9) เมื่อมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นักเรียนจะมีความพยายามค้นคว้า และมีการควบคุมตัวเองมากขึ้น
- 10) กระตุ้นให้นักเรียนใช้กระบวนการสืบสวนสอบสวนและกระบวนการแก้ปัญหาในการทำงาน
- 11) ครูมีโอกาสได้สร้างสถานการณ์จำลอง ให้นักเรียนได้เรียนรู้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 12) ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายมาเป็นผู้ให้การสนับสนุน และคอยอำนวยความสะดวกให้นักเรียนขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม

นอกจากนี้ ฮอลลิงเวิร์ท และโฮเวอร์ (Hollingworth and Hoover, 1991 : 170) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

- 1) การเรียนแบบร่วมมือสามารถยึดหยุ่นตามลักษณะของนักเรียนได้
- 2) นักเรียนสามารถเข้ากลุ่ม ที่สมาชิกมีความสามารถและความสนใจที่หลากหลายกันออกไป

- 3) ลดการแข่งขันกันระหว่างเรียนของนักเรียน และช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการเรียนการสอน
- 4) การแยกตัวออกไปของสมาชิกกลุ่มจะไม่เกิดขึ้นในขณะที่จัดการเรียนการสอน
- 5) เป้าหมายของกลุ่มและแต่ละคนจะสอดคล้องกัน
- 6) เป็นการเรียนที่สร้างเจตคติที่ดีต่อนักเรียน ต่อความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือนั้น นอกจากจะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ยังช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

1.1.9 ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบร่วมมือและการเรียนแบบเดิม

พรรณรัตน์ เก้าธรรมสาร (2536 : 51 – 52) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน และการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมไว้หลายประการดังนี้

- 1) การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการทำงานของตัวเองเท่า ๆ กับงานของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน
- 2) สมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีการให้คำแนะนำ ชมเชย เสนอแนะการทำงานกลุ่มของสมาชิก ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกกลุ่มแต่ละคนไม่รับผิดชอบการทำงานของตัวเองเสมอไป บางครั้งก็ใส่ชื่อของตัวเองโดยที่ไม่ได้ทำงาน
- 3) ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน แต่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน
- 4) มีการแลกเปลี่ยนบทบาทของผู้นำภายในกลุ่มการเรียนแบบร่วมมือ ในขณะที่การเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมผู้นำหรือหัวหน้า จะได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม
- 5) สมาชิกกลุ่มในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ ช่วยกันรับผิดชอบการทำงานและการเรียนของสมาชิกกลุ่ม และมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนทำงานกลุ่มในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกรับผิดชอบในงานของตนเองเท่านั้น แต่ละคนอาจแบ่งงานกันไปทำ และเอาผลงานมารวมกัน

6) จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้น คือ การให้สมาชิกทุกคนให้ความสามารถอย่างเต็มที่ โดยยังคงรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อสมาชิกกลุ่ม ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น จุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

7) นักเรียนจะได้รับการสอนทักษะทางสังคม (Social Skills) ที่จำเป็นต้องใช้ในขณะทำงานกลุ่ม ซึ่งทักษะเหล่านี้ได้ถูกทดลองในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

8) ครูตามแบบของการทำงานรับผิดชอบร่วมกันจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่ครูในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้นไม่สนใจนักเรียนในขณะที่ทำงานกลุ่ม

9) ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงานกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น ครูไม่สนใจวิธีการดำเนินงานภายในกลุ่ม ให้สมาชิกจัดการกันเอง

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

แลมปี รูซ และ รันเนลส์ (Lampe, Rooze and Runnels, 1996 : 187 – 191) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือของนักเรียนในระดับประถมศึกษา วิชาสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 4 จำนวน 106 คน จาก 8 ห้องเรียน ใช้เวลาในการศึกษา 12 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือและแบบเดิม โดยที่ห้องเรียนการเรียนแบบร่วมมือนั้นครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีการอธิบายเป้าหมายของโครงสร้างในการทำงาน การได้รับรู้ถึงบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน ส่วนการเรียนแบบเดิมนั้น นักเรียนนั่งทำงานอยู่กับโต๊ะเดี่ยวๆ ชมสไลด์และอภิปรายร่วมกับครู ครูเป็นแหล่งของความรู้ จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มการเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มการเรียนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเพศชายยอมรับในคุณค่าของตนเองมากกว่าเพศหญิง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเรียนแบบใด

ซิสต์ (Zisk, 1994 : 3711-A) ศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนแบบร่วมมือที่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถทางการเรียน ในวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 49 คน ในจำนวน 24 คน ให้เรียนในกลุ่มการเรียนแบบร่วมมือ และจำนวน 25 คน เรียนในกลุ่มแบบเดิม ใช้เวลาในการเรียน 10 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดการรับรู้ความสามารถทางการเรียนเป็นแบบวัดเจตคติ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถของตน

ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มการเรียนแบบร่วมมือมีมากกว่ากลุ่มการเรียนแบบเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ยิ่งกว่านั้นจากการทำแบบทดสอบพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มร่วมมือสูงกว่ากลุ่มการเรียนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

แบก (Bak, 1993 : 3143-A-3144-A) ได้สังเคราะห์งานวิจัย (Meta – analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนำงานวิจัยทั้งหมด 73 เรื่องมาสังเคราะห์ สรุปได้ว่า

- วิธีการเรียนแบบร่วมมือช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และ ทำให้การเรียนการสอนดีขึ้นหลายด้าน เช่น ความรับผิดชอบในการทำงาน การทำกิจกรรมกลุ่มมีโอกาสที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายได้สูงขึ้นกว่าเดิม การแยกตัวออกไปทำงานของแต่ละคน และการแข่งขันกันเรียนมีน้อยลง

- วิธีการเรียนแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพที่สุด

- กลุ่มควบคุมที่มีขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มควบคุมที่มีขนาดเล็ก

- การเรียนที่ให้นักเรียนรายงานจะได้ผลมากกว่า

- การเรียนแบบร่วมมือยังให้ประโยชน์แก่นักเรียนที่มีระดับความสามารถปานกลาง

นอกจากนั้นในการวิจัยเชิงทดลองพบว่า การเรียนแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพมากกว่า

กล่าวคือ เมื่อใช้กับวิชาวิทยาศาสตร์นักเรียนจะมีความสามารถในการทำงานกลุ่มเพิ่มขึ้น ควรใช้เวลาในการเรียน 1 – 2 เดือน ขนาดของกลุ่มควรมีสมาชิกจำนวน 4 – 6 คน และสภาพในการเรียน ควรให้นักเรียนนำเสนอบทเรียนเองสามารถสร้างบรรยากาศของความเป็นผู้นำได้ และสมาชิกในกลุ่มหนึ่ง ๆ ควรจะประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง และปานกลาง

แคมบิสส์ (Kambiss, 1990 : 90) ศึกษาผลของการเรียนแบบกลุ่มการเรียนร่วมมือกัน

ทำงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกรด 4 ด้านการสะกดคำโดยใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์ แบ่งการทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองมีจำนวน 26 คน เรียนด้วยวิธีเรียนแบบกลุ่ม การเรียนแบบร่วมมือกันทำงาน ส่วนกลุ่มควบคุมมีจำนวน 26 คน ไม่ได้เรียนด้วยวิธีเรียนแบบกลุ่ม การเรียนแบบร่วมมือกันทำงาน ทั้ง 2 กลุ่มทดลอง เรียนเนื้อหาเดียวกัน มีการทดสอบก่อนหลัง พบว่านักเรียนที่เรียนแบบกลุ่มการเรียนแบบร่วมมือกันทำงานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

เมวาร์เรช (Mevarech, 1985 : 372 - 376) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือ แบบรอบรู้ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 จำนวน 134 คน จากโรงเรียนแห่งหนึ่งในอิสราเอล ใช้เวลาทดลอง 15 สัปดาห์ โดยมีโครงสร้างการเรียนรู้ออกมาเป็น การเรียนรู้ออกเป็นทีม และรายบุคคล วิธีการเรียนมี 2 แบบ คือ แบบการเรียนเพื่อรอบรู้ และไม่ใช้การเรียนเพื่อรอบรู้ ออกแบบการวิจัยแบบแฟคทอเรียล 2x2 ผลการทดลองพบว่านักเรียนที่เรียนในกลุ่มการเรียนเป็นทีมแบบรอบรู้มีผลการเรียนสูงกว่าทั้งทางด้านจำนวนและความเข้าใจ

แฮ็กแมน โจเซฟ และจอห์น (Hagman, Joseph, John : 1986 : 139) ศึกษาถึงผลงาน รางวัล และขนาดกลุ่มในการเรียนแบบร่วมมือ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในประเทศเวอร์จิเนีย มีการทดลอง 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการเปรียบเทียบ ผลจากการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน หลังจากฝึกหัดการทำงานภายใต้เงื่อนไขการทำงานแบบร่วมมือและรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่า การเรียนแบบร่วมมือช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้รับการฝึกหัด เมื่อเงื่อนไขการให้รางวัลเป็นกลุ่ม และเมื่อเป็นกลุ่มขนาด 4 คนเท่านั้น ในการทดลองที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน โดยสมมุติฐานว่า เงื่อนไขการให้รางวัลเป็นกลุ่มส่งผลต่อการเพิ่มแรงจูงใจในการฝึกหัด และรางวัลเป็นกลุ่มส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน นั่นคือ การเรียนแบบร่วมมือ เป็นสิ่งที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ออกเป็นทีม ผลการทดลองสนับสนุนสมมุติฐานว่า การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อใช้การเรียนแบบร่วมมือโดยสมาชิกเป็น 4 คน เช่นกัน

สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีผู้ศึกษาการเรียนแบบร่วมมือไว้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น วันเพ็ญ บุญชุม (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือแบบบูรณาการ การอ่านและการเขียนที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 64 คน แบบแผนการทดลองมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแบบสุ่มมีการทดสอบครั้งแรก และครั้งหลังกลุ่มละ 32 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบการเรียนแบบร่วมมือแบบบูรณาการการอ่านและการเขียนส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบการเรียนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแผนการสอนสำหรับกลุ่มทดลอง 12 แผนและกลุ่มควบคุม 12 แผน แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองกลุ่มละ 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 3 คาบ คาบละ 20 นาทีโดยใช้เวลาทดลองทั้งสองกลุ่มสลับกันในช่วงเช้าและช่วงบ่าย พบว่า

1. ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบบูรณาการการอ่านและการเขียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

JOHN F. KENNEDY LIBRARY
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
PATTANI THAILAND

2. ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบบูรณาการการอ่านและการเขียนกับการเรียนแบบปกติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ.

3. เจตคติต่อการอ่านของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบบูรณาการการอ่านและการเขียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01.

4. เจตคติต่อการอ่านของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือแบบบูรณาการการอ่านและการเขียน สูงกว่าการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05.

สายฝน ศิริพันธ์ (2541:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือและขนาดกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิธีการเรียนแบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ การเรียนแบบร่วมมือซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เทคนิค คือ เทคนิคเล่นเกมและเทคนิคตรวจสอบ และการเรียนแบบปกติ ขนาดกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ขนาด คือ ขนาดกลุ่ม 4 คนและขนาดกลุ่ม 6 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา โดยสุ่มจากประชากร 1 โรงเรียนและสุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง 144 คน นักเรียนได้รับการสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 60 กลุ่ม กลุ่มละ 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการสอนการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเล่นเกมและเทคนิคตรวจสอบเรื่องสัตว์ และแผนการสอนการเรียนปกติ ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการทดลองแต่ละกลุ่มได้รับการทดลอง 5 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เป็นเวลา 5 วันติดต่อกัน แล้วทำการทดสอบหลังทดลอง ผลจากการทดลองพบว่า.

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเล่นเกม และเทคนิคตรวจสอบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเล่นเกม และเทคนิคตรวจสอบมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน.

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้ขนาดกลุ่ม 4 คน และขนาดกลุ่ม 6 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน.

3. ไม่มีกิริยาร่วมระหว่างวิธีการเรียนและขนาดกลุ่ม

สามารถ สุขาวงษ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชา สังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 84 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 42 คน กลุ่มทดลองสอนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รศ.นันทน์ ไมตรีจิต (2537:113) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่กลุ่มควบคุมมีพัฒนาการทางการเรียนสูงขึ้นกว่ากลุ่มทดลอง

ประเสริฐศักดิ์ ลักคิธรรม (2537:99) ศึกษาผลของวิธีเรียนแบบร่วมมือและกลุ่มย่อยกับการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบกลุ่มย่อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ ไม่มีปฏิกริยาร่วมระหว่างวิธีเรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

กิ่งดาว กลิ่นจันทร์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนคอนเมืองทหารอากาศบำรุง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2536 จำนวน 90 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มละ 46 คน คือ กลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ส่วนกลุ่มควบคุมฝึกทักษะการอ่านด้วยวิธีการเรียนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มสอนโดยครูคนเดียวกัน ใช้เวลาในการฝึก 4 สัปดาห์ เก็บข้อมูลโดยใช้การทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาไทยก่อนและหลังการฝึกการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาไทยด้วยวิธีทดสอบค่าที (T - test) พบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม มีความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาไทย สูงกว่าก่อนเข้ารับการทดลอง และสูงกว่านักเรียนในกลุ่มที่เรียนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยในหลากหลายวิชาแต่สำหรับวิชาภาษาอังกฤษมีงานวิจัยอยู่อย่างจำกัด และเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรภาษาอังกฤษฉบับปัจจุบัน ที่ต้องการให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาหรือนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความเข้าใจสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ เห็นประโยชน์และคุณค่าของภาษาอังกฤษในการแสวงหาความรู้ จึงเป็นแรงผลักดันจูงใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการเรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือต่อวิชาภาษาอังกฤษเปรียบเทียบกับการเรียนแบบปกติว่าจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเสริมแรง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง

ความหมายของการเสริมแรง

การเสริมแรง (Reinforcement) คือ การทำให้อัตราการตอบสนองหรือความถี่ของพฤติกรรมหนึ่งของอินทรีย์เพิ่มขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบ (อชานรา ชรรมาภรณ์, 2531 : 64)

การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใดที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแล้วมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีกมีความคงทนถาวร (อารี พันธุ์ณี, 2534 : 114)

การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การทำให้พฤติกรรมใดๆของอินทรีย์เพิ่มขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบภายหลังแสดงพฤติกรรมนั้น (ประเทือง ภูมิภักทวาคม, 2540:54)

การเสริมแรง (Reinforcement) คือ การทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากผลกระทบที่ตามหลังพฤติกรรมนั้น (สมโภชน์ เข็ยมสุภาวิชิตม, 2541:33)

การเสริมแรง (Reinforcement) คือ การเพิ่มความถี่ของการเกิดพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากผลกระทบที่ตามหลังพฤติกรรมนั้น (Skinner, 1938:8)

สรุป การเสริมแรง คือ การที่สิ่งเร้าใดทำให้อัตราความถี่ของพฤติกรรมหนึ่งของอินทรีย์เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบที่พึงพอใจหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น

การให้เสริมแรงเป็นเทคนิคหนึ่งของการวางเงื่อนไขผลกรรม ซึ่งหมายถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นตามหลังพฤติกรรมนั้น (Craighead Kazdin and Mahoney, 1976 : 111 ; Kazdin, 1975 : 252) การวางเงื่อนไขผลกรรมนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของบี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคล เป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ สิ่งเร้า (Stimulus) กับผลกรรม (Consequences) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำจะเน้นผลกรรมของพฤติกรรมเป็นสำคัญ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2526 : 27).

ตัวเสริมแรง (Reinforcer) คือสิ่งใดก็ตามที่หากมีการให้ตามหลังพฤติกรรมและทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้น (Kalish 1981 : 122) เช่น อาหารที่ชอบ เงิน ความรัก ความสนใจ การยกย่องชมเชย การเป็นที่ยอมรับ ความสามารถหลีกเลี่ยงจากสภาพที่ไม่ชอบหรือเจ็บปวดได้ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขหรือสิ่งเสริมแรงปฐมภูมิ (Unconditioned Reinforcer or Primary Reinforcer) คือ สิ่งเร้าที่มีอำนาจการเสริมในตัวเองตามธรรมชาติ เพราะมีผลต่ออินทรีย์โดยตรง ไม่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ เช่น อาหารและน้ำเป็นตัวเสริมแรง ในขณะที่อินทรีย์กำลังหิวและกระหายตามลำดับ และตัวเสริมแรงที่ต้องวางเงื่อนไขหรือสิ่งเสริมแรงทุติยภูมิ (Conditioned Reinforcer or Secondary Reinforcer) คือ สิ่งเร้าที่เป็นตัวกลาง (neutral stimuli) เมื่อนำมาเข้าคู่กับตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขบ่อยครั้งเข้า สิ่งเร้าซึ่งเดิมเป็นกลางจะกลายเป็นตัวเสริมแรงที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข เช่น คำชมเชย เงิน คะแนน เป็นต้น (Axelord, 1977 : 15 - 16; Kalish, 1981 : 122 - 123)

ลักษณะของตัวเสริมแรงชนิดที่ต้องวางเงื่อนไขมีดังนี้

1. เป็นสิ่งเร้าที่ต้องใช้ควบคู่กับตัวเสริมแรงอื่น จึงจะมีลักษณะเป็นตัวเสริมแรงได้ และหมดคุณสมบัติของตัวเสริมแรงหากไม่ได้ใช้ควบคู่กับตัวเสริมแรงอื่นเป็นจำนวนบ่อยครั้ง
2. จะมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงทางบวกได้ ถ้ามีความสัมพันธ์กับตัวเสริมแรงทางบวก และอาจเป็นตัวเสริมแรงทางลบหากมีความสัมพันธ์กับตัวเสริมแรงทางลบ
3. สามารถใช้ได้โดยอิสระและไม่เฉพาะเจาะจง คือ ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดพฤติกรรม การตอบสนองที่เหมือนกับตัวเสริมแรงชนิดที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขเท่านั้น แต่สามารถสร้างเงื่อนไขกับพฤติกรรมใหม่ได้

4. สามารถเป็นตัวเสริมแรงแบบแผ่ขยายได้ (แคชดิน Kazdin, 1975 : 27)

กระบวนการในการให้การเสริมแรงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบ

การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง กระบวนการให้ผลกรรมที่พึงพอใจหลังจากบุคคลแสดงพฤติกรรมแล้ว ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ อย่างสม่ำเสมอหรือเพิ่มขึ้น

ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcer) หมายถึง สิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่ออินทรีย์ได้รับแล้วมีผลทำให้เกิดความพึงพอใจและช่วยให้การตอบสนองเพิ่มขึ้น (อัจฉรา ชรรมาภรณ์, 2531 : 65)

ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcer) เป็นสิ่งเร้าซึ่งเมื่อผู้เรียนได้รับแล้ว จะทำให้อัตราการตอบสนองมีความถี่หรือเพิ่มขึ้น (ประสาธ อิศรปริดา, 2538:225)

การเสริมแรงทางบวก มีตัวเสริมแรง 5 ชนิด ได้แก่

1. แรงเสริมที่เป็นสิ่งที่เสพได้ เช่น อาหาร น้ำ นุหรี ฯลฯ
2. แรงเสริมทางสังคม (Social Reinforcer) เช่น การยอมรับ การขี้ม การชมเชย ฯลฯ
3. หลักการของฟรีแม็ค (Premack Principle) ได้แก่ การใช้พฤติกรรมที่อินทรีย์ชอบทำมากกว่ามาเสริมแรงพฤติกรรมที่อินทรีย์ชอบทำน้อยกว่า

4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Informative Feedback) เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำของอินทรีย์ ให้รู้ว่าตนได้ทำพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่

5. เม็ชอร์รกดกร (Token Economy) คือ การใช้การเสริมแรงด้วยเบ็ช คะแนน หรือแด้ม ฯลฯ ซึ่งสามารถนำไปแลกเป็นตัวเสริมแรงอื่นได้ (สมโภชน์ เอ็ชมสุภานิต, 2526 : 36)

การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง กระบวนการในการถอดถอนสิ่งเร้าที่บุคคลไม่พึงพอใจ (Aversive Stimulus) ออกหลังจากบุคคลแสดงพฤติกรรม แล้วทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ อย่างสม่ำเสมอหรือเพิ่มขึ้น การที่บุคคลได้รับการถอดถอนที่ไม่พอใจไปนั้น เท่ากับบุคคลได้รับการเสริมแรงโดยการลดสภาพการที่ไม่พึงพอใจลง (Mikulus, 1978 : 77)

ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcer) เป็นสิ่งเร้าซึ่งเมื่อถูกถอดถอนออกไปแล้ว จะมีผลให้อัตราการตอบสนองมีความถี่หรือเพิ่มมากขึ้น อย่างเช่น ขณะกำลังมีการเรียนการสอนอยู่มีเสียงอ็กที่กกร็กร็โครม ซึ่งรบกวนการสอณ เมื่อลคหรือขจัดเส็ชงรบกวนนั้นลง ทำให้การเรียนการสอณดำเนินไปด้ด้วยดี เส็ชงรบกวนนั้นก็เป็ชตัวเสริมแรงลบ หรือเมื่อใดที่หัวหน้าอยู่ด้วย พนักงานพ็ชด้ดีดจะพ็ชด้ด้ซ้ชและผลพลาคมาก เมื่อใดที่หัวหน้าออกจากห้องไป พนักงานพ็ชด้ดีดจะสามารถพ็ชด้ด้เร็วขึ้น และผลพลาคน้อยลงกรณีนี้หัวหน้าก็เป็ชตัวเสริมแรงลบ (ประสาธ อิศรปริดา, 2538:225)

ไมเคิลส์ (Michaels, 1977 : 88) เสนอวิธีการวางเงื่อนไขการเสริมแรงไว้ 4 วิธีคือ

1. เงื่อนไขการให้รางวัลเป็นรายบุคคล (Individual Reward Contingencies) เป็นการเสริมแรงที่นำผลของการกระทำแต่ละคนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการได้รับการเสริมแรงของบุคคลหนึ่งไม่มีผลกระทบต่อโอกาสที่บุคคลอื่นจะได้รับการเสริมแรงนั้น
2. เงื่อนไขการให้รางวัลเป็นกลุ่ม (Group Reward Contingencies) เป็นการให้การเสริมแรงที่นำผลของการกระทำของกลุ่มแต่ละกลุ่มเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การได้รับการเสริมแรงของกลุ่มหนึ่งไม่มีผลกระทบต่อโอกาสที่อีกกลุ่มและทุกคนในกลุ่มเดียวกันได้รับสิ่งเสริมแรงเท่ากัน
3. การแข่งขันเป็นรายบุคคล (Individual Competition) เป็นการให้การเสริมแรงที่นำผลการกระทำของแต่ละคนมาเปรียบเทียบกันจากนั้นให้การเสริมแรงมากน้อยลดหลั่นกันไปตามผลที่ได้จากการเปรียบเทียบผลของการกระทำของแต่ละบุคคล วิธีนี้บุคคลที่ทำพฤติกรรมพึงประสงค์มากกว่าจะได้รับสิ่งเสริมแรงจำนวนมากกว่า ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าแต่ละกลุ่มทำพฤติกรรมถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่
4. การแข่งขันเป็นกลุ่ม (Group Competition) เป็นการให้การเสริมแรงที่นำผลการกระทำของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน แต่ละกลุ่มจะได้รับการเสริมแรงมากน้อยลดหลั่นกันไปตามผลที่ได้จากการเปรียบเทียบผลของการกระทำของแต่ละกลุ่ม แต่ทุกคนในกลุ่มเดียวกันได้รับสิ่งเสริมแรงเท่ากัน วิธีนี้กลุ่มใดทำพฤติกรรมพึงประสงค์มากกว่าจะได้รับสิ่งเสริมแรงจำนวนมากกว่า ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าแต่ละกลุ่มทำพฤติกรรมถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่

หลักการเสริมแรงนี้มีผู้สนใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมในสภาพต่าง ๆ ดังเช่น สัทธาโชก วรานุสันติกุล (2531 : 55 - 56) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. จะต้องกำหนดพฤติกรรมที่จะเสริมแรงให้ชัดเจนว่าจะให้การเสริมแรงเมื่ออินทรีย์แสดงพฤติกรรมอะไร อย่างไร
2. การเสริมแรงนั้นจะต้องให้การเสริมแรงทันทีที่พฤติกรรมพึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เป็นทักษะใหม่เพราะจะทำให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้ที่เร็วกว่าการทิ้งช่วงเวลานานออกไป
3. ใช้ตัวเสริมแรงที่มีคุณภาพหรือชนิดที่บุคคลต้องการ คุณสมบัติของตัวเสริมแรงจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อตัวเสริมแรงนั้น กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในตัวเสริมแรงมากจะทำให้ตัวเสริมแรงมีคุณภาพสูงและก่อให้เกิดพฤติกรรมได้มาก และถ้าหากบุคคลมีความพึงพอใจในตัวเสริมแรงน้อยคุณภาพของตัวเสริมแรงน้อยลงและมีผลต่อพฤติกรรมน้อยลงด้วย